

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

№ 37

Београдъ 15. Септембра

1845.

МУЦИУСЪ СЦЕВОЛА

У стану Порзене.

„Пакла сыне, какова те клетва
Салъ сустиже, те овде заблуди,
Оштрогъ мача да постанешъ жертва,
Шта наведе на то умъ твой худый?

Казуй брже ты крвниче,
Шта т' учини мой любимаць,
Ког' проклетый ты с' убилаць,
Казуй,“ громко краль повиче,
„Ер њу т' сада таки, знай,
Учинити мачемъ краль!“

Са гордосѣу поносытомъ таде,
Храбрымъ духомъ напунѣнъ презрени,
Говорити младињ кралоу стаде:

„Нис' то моя была намѣрена,
Ал' проклето то одело,
Нѣговъ погледъ, поношенъ,
И све свѣно украсенъ,
То е моме плану смело,
Ерѣ Порзени самомъ грудь,
Пробит' мачемъ быо ѥ трудъ!“

Ко рисъ лютый на то краль подскочи,
У десници веѣ му мачъ засну,
Са бѣсниломъ гораху му очи,
Смртъ да зада готовъ Римлянину!;
У бѣснилу и ярости,
Безъ мученя умрет' тако,
Виѣаше му с' да е лако,
Нехтѣ мачемъ нѣг' пробости,
Веѣ да г' сатре оштрый жарѣ
Злим' боговма на олтарь!

Но опонѣ Римлянинъ мужествомъ,
„Самъ њу,“ рече: „казнит' мою руку;“

Пружа уѣжарѣ као са торжествомъ,
Прити рука безъ яо и куку!

„За невѣрство што т' неуби,
Ево е казнимъ садѣ предѣ тебе.“
Краль чвет' бѣше изванъ себе,
У комѣ с' гроза усугуби,
„Стой,“ повиче: „вѣий с' твой
Неприятель, него мой!“

„Знай, да с' смрти, кралоу, плаше деца,
Не Римлянинъ юштѣ храброга духа,
За слободу комѣ мишца неклеца,
И триумфѣ е за ню смртъ и мука,
Некѣ с' изврши та пресуда,
Но знай мѣсту достив' неѣнешъ,
У той жельи и умреѣнешъ:

Триста т' храбры траже свуда!“
Краль то чувши, бѣжи ванъ!
Слободанъ е римскій станъ!!

Райко Јовановиѣ Лешанинъ.

ПОЧЕТАКЪ ЛУДНОВЕ СВЕМИРНЕ ИСТОРИЕ.

Многа столѣтѣя, кое нико премѣрити неможе, почиваю у дубокомъ ѣутаню. Прва предањя, коя су се до нашегъ доцнѣгъ времена сачувала, изгубила су своју просту снагу, скоро опростимымъ вольнымъ толкованѣмъ млађи испитателя, скоро пакъ, и юштѣ више свеобштимъ теженѣмъ човеческимъ, за надокнадити, саюзити, у бытѣно почетаѣ тражењи, и догаѣае на опредѣлѣне извршителѣ привезати. Разнодвойно замѣшателство древны приповѣдкѣй, и представлянѣ размрщиваюњи, и опростодушаваюњи, разумети е немоуѣне, али бы неразсуѣена безобразность была, оно забацити, што се разуме.

ти не може. Са светимъ страомъ хтѣло бы се о паметницима и мыслима древны времена да се чувствуе и располаже. Особито су сва доношенія и казываня одъ кога му времена драго врло знатна за историю, ако и не за време, о коме се представя и говори, али су сви догађаи знатни за оне, кога се такви тичу. Древность Египета по сумателномъ временочисленію може древность азіятски држава претећи, или се дае еднакостъ мыслити; сама Библия дае намъ одъ части прва опредѣлна извѣстія о Египту: опетъ зато емствуе намъ положенѣ Азіе, збогъ опредѣлнѣя производа, будући е у лѣпой Азіи, южно у соразмѣрнымъ частима узетой, човеческій животъ пре у движеніе доодію, неголи у глибовитой долини Египта (Миссиру), доцнѣмъ поклону природе, коя е само чрезъ човеческу ревность приволѣна, човеческій животъ обдржавати. И ако намъ е дозвољно изъ сравнѣнѣя производства народногъ буди што прпити, онда се види изъ особитогъ лицезрѣнѣя Азіе, да се о дубльой древности може рећи.

Богатство Азіе е морало рано човеческе потребе пробудити, будући е оно такове подмирити могло; гди су пакъ обилне потребе, и задовољство се наоди; онде се люди и скупляю, за достигнути свою цѣль, и осигурати свою добить. Таково пакъ савдинѣнѣе людства производи државу, нужно одцѣплибе люде одъ многи стварій, почемъ се притяжаніе неколицини дозволява. Али желя, да се потребуе, све више и више расти, та желя се само онда задоволява, кадъ се мѣнянѣ чрезъ трговину уведе, и ели трговина само порастла, онда изискуе саюзъ цѣлогъ свѣта. Одатле се може богатство Азіе и пређашнѣя саюза съ државама као најдревнѣи саюзъ трговине изяснити. Изъ начина пакъ коимъ е одъ Азіятски народа трговина у великомъ количеству морала бити вођена — т. е. чрезъ караване —, може серазумети, како су тако рано и вароши у самимъ пустынама провизисше, кое су се у већимъ и обстоятелнимъ промѣнама обдржавале и разпространявале.

Гдѣ су пакъ најдревнѣе државе и први владѣтели были, то нико незна. Збытія и имена изъ сасвимъ разногласны земаля и времена морала су у коздномъ приповѣданю совокупно смѣшана и промѣнѣна бити. Индія е по наибольшой прилица врло рано — ко може рећи, најпре! — люде и производе познавала и разпространява-

ла; али тежко ће се и сада достигнути, међу слабымъ знацима, кои се у сравнѣнѣю индискогъ езыка и мудрости касни времена са езыцима и наукомъ прочи народа успоређую, да се путь нађе. И кадъ су у внутрености Азіа люди рано започели саюзъ државный производити, и мали су и ти саюзи по правди землѣ кратко быће; као да небы знакъ народный у теченію времена изгубити се могао. Сурови сынови пустыня и планина, пуни снаге, тумараюћи гомилама, већ чрезъ трговачке караване са обилнѣмъ богатствама познати, нападаху на оне, и разорише нѣову владу, установише нове државе, започеше еданъ у начину новъ животъ и подложише се скоріемъ и нѣжнѣмъ вкусу дотле, докъ они другимъ гомилама изъ пустоша или брегова на истый начинъ нѣову владу нису морали уступити. Одатле се поия, како е умно производство у тима државама произтећи могло, безъ да е умъ далъ долазію, и да е државно станѣ слободнѣе постаяло. Али се чувствовати може, како се е опоминаніе на старія времена могло заборавити. Ели тай губитакъ сожальнѣя вреданъ, може се двоумити; кадъ су пакъ за времена цара Александра великогъ люди живили, побуђени Херодотовымъ высокимъ историческимъ умомъ, удалѣни одъ собствене користи, коіомъ су Грци страню презирали, или су пакъ пренебрегавати обичествовали, то се могу пуне чудеса лепоте востока нама на сасвимъ другій начинъ представляти.

Кадъ се пакъ помисли, да у природи државной почива понаивише, за сигурность противу свашта тежити, коя истой неприпада, далъ кадъ се размысли, да сурови люди више су чрезъ такову природу приволѣни радити, да државу утврде, него што разумѣваю, и далъ кадъ се разсуди, куда духъ трговачкій приморава, и како се е мало у разнимъ временима о величини и станю землѣ разумѣвало, тако се по свой прилицы поняти дае, да су владѣтели таковы држава къ великомъ разпространѣнѣю тежили, као и за освоеніемъ цѣлогъ свѣта, и то се е видило на еданпуть достигнуто, ипакъ нетреба да се чудимо, што су такове државе и пропадале, како су краљви престаяли освоючи бывати, онда е вѣчита природа гледала границе да воспостанови, што е свирѣпство и превртливость човеческа преокренула была.

Б. Вукаловићъ.

С М Ъ С И Ц А.

Найбогатіи языкъ у Европи есте непреко-
словно языкъ Баскійскій (esknaга). Глаголи вре-
мена у овомъ языку имаю еданаестъ наклоне-
нія; а одъ првы 6. наклоненія има свакій по 6.
времена. Свако причастіе мѣня се по форми
у 16. различни падежа, а све іошть и непро-
мѣниме у данашнѣимъ языцима части говора:
као предлози, нарѣчія, меѣуметія — у нѣювимъ
склоненіяма немаю края. Свако пакъ суните-
ствително има 12. рмзличны падежа, а свакій
првый падежь (Nominativus) има 6. различни сте-
пена. И тако н. пр. Отаць зовесе ait: првый
падежь другога степена естъ aitagem, отчинъ,
принадлежећи къ отцу — и овимъ начинаемъ да-
лъ чакъ до 6. степена, кога 7 падежь има, са-
вѣстно рачунаюћи, 42. писмена, сирѣчь: aitagemare-
pagenganicasoagapagapagapagequim. Названъ сва-
кога дома промѣнюе се сходно по нѣговомъ по-
ложенію, буди то было меѣу две улице, буди
на одной само улици, буди на раскршћу, на сѣ-
веру или на югу, спроћу вѣтра, или како му
драго, у коемъ свакомъ одъ овы случаева друг-
чѣе се зове. Граматикъ Бидасветъ изясніо е,
да ако языкъ Французкій има 2,119,000 слогова,
то языкъ Баскійскій има и выше одъ 1,592,000,000.
— Обратимо само вниманіе на то, да свако Бас-
кійско време на 26. начина мѣняти се може.
Славный испытатель языка Хумболдъ држи, да
языкъ Баскійскій чини се збогъ свои граматич-
ески форма да е языкъ, кога бы више него и-
кой другій за првобытнѣи обштіи прасязыкъ ва-
ляло сматрати. О.

С И Т Н И Ц Е.

Треба се чувати оны людій, кои особито
благочестіе показую, у свакомъ разговорѣ и у
маленкостима, непрестано се на Бога и Христа
позиваю. — Великій познаватель срца човече-
ски, Шекспиръ, рече негди: „Врло се често до-
гаѣа, да е у човеку најпобожнѣега лица, и вай-
кротчѣега движенія, ѣаво у срцу.“ — Врло исти-
нито примѣчаніе, кое се слаже са искуствомъ.
— Сосудъ, кои звечи, ямачио е празанъ, и чо-
векъ, кои свагда о Богу говори, заиста га у
срцу нема.

Животъ човеческій подобанъ е позоришт-
ной игри; прва е часть младость, и зато е сва-
кій на ню внимателанъ.

Недржи найдужій животъ за најсреѣнни,
него само онай, што е на најболъ одданъ
быо.

Искусство е кнѣига живота у оригиналу.

Бзыкъ, као мачъ, незагрѣа у женской глави.

Богатство и лѣпота то е обсена, то е ни-
шта; — жена, коя се Бога бои, то е највѣшій
даръ неба.

Онай е човекъ заиста добаръ, у комъ не-
среѣанъ человекъ повѣренъ има.

Често люди бываю гори, него куряци; еръ
куряци ненападаю на подобне себи.

Стари су говорили: остани у отечеству и
живи честно! а садъ многи говоре: остави оте-
чество, пакъ живи како можешъ!

Лакомыслени се люди лако повести даю,
као што се и празна бурадъ лако покрену.

Човекъ великого духа мора и силу карак-
тера имати. — Тко Діогеновъ фенѣръ има, мо-
ра и нѣговъ жезлъ имати.

Д. Аврамовић.

ОСТРЕГАТЕЛНО-ПОУЧИТЕЛНА УМСТВО-

ВАНЯ СТАРЫ МУДРАЦА.

одъ Ант. Славя.

Удри змію по глави, злотвора рукомъ, и
две ѣешъ одовудъ користи имати: ако змія по-
бѣди, нестатѣ ти злотвора, а ако злотворъ над-
влада, нестатѣ зміе.

Има ій хилядама, кои посао траже, али из-
меѣу овы едва се текъ нѣколико нѣи наѣе, кои
се посла приме, када га наѣу. Ово е доказа-
телство, да іймъ слабо срце за посломъ гине.

Неблагодарность е изродъ пакла (нити и-
ма рѣчій, коима бы се она подпуно изблачити
могла). Небуди дакле одъ оны отровны ѣуд-
льваца, кои увреде у камень, а благодѣянія у
песакъ урезую. Изъ примѣра знамо, да е до-
бродѣиство и лавове на признателность опоме-
нуло, неблагодаранъ дакле человекъ горій е одъ
свакогъ звера.

Кои те у ярости и лютини псуе, али кадъ е мирнога и спокойнога духа и када бы то чинити могао, нечини, — тай ти ніе неприятель.

Камила е мирна и послушна животиня; но кадъ бы е човекъ на какву бару или развалу навести хтѣо, то бы она упорно стала и отела се. — Ово насъ учи, да онде, гди се погибель очима гледа, треба рѣшителну строгость употребити.

Мучитель е самъ себи онай, кои се понижава предъ онимъ, кои на нѣга и негледи, и похлѣбствуе ономъ, кои му замке плете.

Глупъ, бѣданъ и сажалѣня е достоянъ онай, кои противъ учинѣне погодбе одъ дому-владыке свакояке пакости трпи: ко у туѣмъ врту воѣсади, другоме сади. Лудъ е онай супарникъ, кои подъ туѣмъ именовъ на удвой иде.

Люби свой родъ и горди се нѣме, макаръ збогъ любви те у свѣтской слави кад-кадъ и уштра претрпю, ерѣ онай, кои народнога поноса нечувствуе, подобанъ е худому и бесполезному саморасту, онъ е предметъ грабала, цигани су нѣгова найсходнѣя браѣа.

Пріятелю буди вѣранъ и постоянъ, и у нужди жертвуй нѣга ради све, штогодъ имашъ, драговољно; ал' само ономе, у кога си увѣренъ, да и ты у еднакой цѣни стоишъ, ерѣ невѣрноме човеку вѣрносѣу обвезанъ быти, велика е несреѣа.

Прави пріятельи одвећ су редки, и зато су одъ велике важности, и благо ономе, кои само и едногъ искреногъ пріятеля има: новогъ пріятеля ако си и стекао, старогъ немой заборавити.

Онай благородникъ, кои е съ поля само такови, а изъ нутра неотесанъ варваринъ, не-саслужуе да се међу живе люде брои. Трудн се дакле, да путемъ добродѣтели самъ себи благородіе добиешъ, а путь къ правой чести и слави свакоме отворенъ стон.

Парница, т. е. процесса, чувай се вѣрма не-го ватре; ерѣ кадъ ти се куѣа или гувно упа-

ли, истина велика е штета, но кадъ се у парницу заплетешъ, бытѣнешъ подобанъ одной безъ кормила по мору блудеѣой, и по вољи вѣтрова колебаюѣой се галин, а тежко е судейска врата обіати.

Не само стари Грци и Римляни, него и Перуанци (у Америки) имали су законе, по смыслу кои леньность су смрѣу казнили. Избегавай дакле гнусный овай порокъ што вѣрма можешъ, ерѣ знай, да е славина, крозь кою пропасть човеческа тече.*)

Имат саобраштеніе са онима, на кое мрзимо, горе е одъ саме смрти.

Докъ су ти неприятельи у завади, долте ти е добро, ал' чувай іѣ се, кадъ се ови међу собомъ сложе и помире.

ДРУГА ВРЕМЕНА ДРУГИ ОБИЧАИ.

Францъ I, краљ французкѣй, састане се е-данпутъ съ напомя Леономъ X. Краљ се зачу-ди богатому папину одѣлу, говореѣи: „По би-блическимъ извѣстіяма духовни су пастири ишли сиромашно и просто обучени“. — „То е истина,“ одговори папа: „но то е было за оногъ времена, кадъ іоштъ су краљѣви овце чували.“

Д. Аврамовићъ.

НОВЕ КНИГЕ.

Дѣталне бесѣде Платона Атанацковиѣа, Епископа Будимскога, Ученъ Дружества: Императорскаго Общества Исторіи и Древностей Россійскихъ при Императорскомъ Университетѣ Московскомъ; — отечественогъ Музеума у Божеміи; и Србске Словесности у Београду — Почестнога Члена. У Београду у Княжеско-Србской Книгопечатни 1845. — На 8-ву, стр. 48.

Даракъ Србкинѣи. Новеле писао Б. Т. Атанацковићъ. У Будиму, писмени кр. Свеучилишта. — На 16-тини, стр. 134.

*) Кадъ бы се нуга суштествено свѣту показати хтѣла, то бы се она ямачно у виду леньогъ и немарљивогъ човека появили морала. — Лень человекъ подобанъ е спиральной бари, коя воздухъ труе. —

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатни у Београду.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА